

De Kop van zuid

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw namen handel en scheepvaart op de Maas sterk toe en de gemeente Rotterdam groef havens om te kunnen profiteren van de gunstige economische ontwikkeling. De noordelijke Maasoever was al snel volledig vergraven tot haven en steeds meer stemmen gingen op om de havenontwikkeling voort te zetten op het tegenovergelegen eiland Feijenoord. Stadsarchitect Rose deed in 1862 het voorstel om een brug naar Feijenoord te leggen en er een Noorderhaven, een Zuiderhaven, een Oosterkanaal en een Westerkanaal te graven. Het plan bleek al snel te duur.

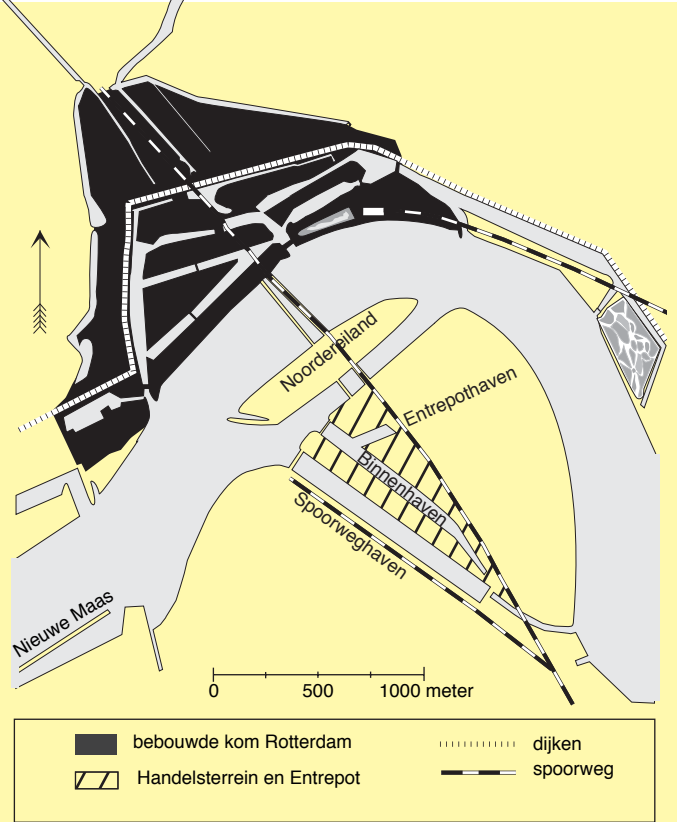
De aanleg van een rijksspoorbrug over de Maas zorgde er voor dat er schot in de zaak kwam. Het scheepvaartverkeer zou ernstig worden belemmerd door de brug en de rijksoverheid meende dat het aan Rotterdam was om daar een oplossing voor te vinden. Directeur van Gemeentewerken Van der Tak zette zich achter zijn tekentafel en kortwiekte het plan dat collega Rose enkele jaren eerder had gemaakt.

Hij schrapte het Oosterkanaal en de Zuiderhaven en zag kans de rijksoverheid te belasten met het graven van het Westerkanaal: de huidige Spoorweghaven. De Noorderhaven, die later werd omgedoopt tot Koningshaven, moest door de gemeente worden aangelegd. Tot op heden is dat kanaal de belangrijkste vaarroute voor grote schepen die de Maasbruggen niet kunnen passeren. Door het graven van de Koningshaven ontstond het Noordereiland.

Om de kosten voor een gemeentebrug naar Feijenoord uit te sparen had Van der Tak een plan gemaakt om de gemeentebrug onder de spoorbrug te hangen, maar de spoorwegingenieurs waren daar niet erg enthousiast over. Het Rotterdamse raadslid Lodewijk Pincoffs wist de gemeenteraad ervan te overtuigen, dat de aanleg van een gemeentebrug, de Willemsbrug, noodzakelijk was. Zelf nam hij, met zijn Rotterdamse Handelsvereniging, de aanleg van de Binnenhaven en de Entreporthaven voor zijn rekening.

Pincoffs veroorzaakte in 1879 grote opschudding door hals over kop het land te ontvluchten. Hij had in zijn boekhouding geknoeid om een aantal van zijn ondernemingen van het faillissement te redden. Zijn financiële handel en wandel kon het daglicht niet verdragen en hij moest de benen nemen om vervolging door justitie te voorkomen. In België stapte hij op de boot naar Amerika om daar een nieuwe carrière op te bouwen.

De onthutste aandeelhouders van de Rotterdamse Handelsvereniging benoemden een nieuwe directie en deze voltooidde Pincoffs' creatie op Zuid. De exploitatie van de Handelsinrichtingen op Feijenoord leek aanvankelijk veelbelovend,

De plannen van de Rotterdamse Handelsvereniging. De uitbreiding van Rotterdam op Feijenoord volgens de contracten met de Rotterdamse Handelsvereniging (RHV; 1872 en 1873).

Deze particuliere onderneming kwam met de gemeente overeen, dat zij de Binnenhaven zou aanleggen. Op verzoek van de plaatselijke inspecteur van rijksbelastingen Toewater zegde de RHV bovendien het graven van de Entreporthaven toe. Het handelsterrein van de RHV lag tussen de spoorweghaven en de spoorlijn Dordrecht-Rotterdam.

maar kwam erg slecht op gang. Daar was een heel eenvoudige reden voor. Als schippers gebruik wilden maken van de havens dan moesten ze zowel aan de gemeente als aan de Rotterdamse Handelsvereniging havengeld betalen. De noodzaak twee keer te betalen voor de vooruitgang overtuigde menig schipper van het voordeel op de rivier te ankeren en te wachten tot een ouderwetse gemeentelijke haven vrij kwam. De hypermoderne havens van de Rotterdamse Handelsvereniging bleven leeg.

In 1882 stemde de Rotterdamse Handelsvereniging in met de verkoop van hun bezittingen aan de gemeente. Pincoffs en de zijnen hadden ongeveer 12 miljoen gulden in de havens en pakhuizen gestoken, maar op aanraden van directeur van Gemeentewerken De Jongh betaalde de gemeente slechts 4 miljoen. Zij nam de havenexploitatie over en stichtte de Gemeentelijke Handelsinrichtingen op Feijenoord. Daaruit is later het Gemeentelijk Havenbedrijf ontstaan.

Jan van den Noort

Verscheen in *Ons Rotterdam* 13(1991) nr.3/4, 11